

РОЗПОДІЛ ПРИРОДНОЇ РЕНТИ МІЖ ЕКОНОМІЧНИМИ СУБ'ЄКТАМИ

к.е.н., проф. Жулавський А.Ю., Сидоренко Н.В.
Сумський державний університет

[Виробництво матеріальних](#) благ, необхідних для задоволення людських потреб, неможливе без користування землею та іншими природними ресурсами. Ці [ресурси](#) обмежені і нерівноцінні, що зумовлює виникнення особливого виду доходу – природної ренти. Проблемі природної ренти в історії економічної науки приділяється постійна увага.

Наука про ренту пройшла значну еволюцію слідом за розвитком суспільства і світового господарства. Теорія ренти є основою різних вчень про власність на землю та інші природні ресурси, про соціальний устрій суспільства. Вона постійно розвивається і поповнюється новим змістом.

Основи теорії ренти закладені класиками політекономії А. Смітом і Д. Рікардо. Особливий внесок у розвиток теорії ренти вніс К. Маркс, обґрунтувавши можливість утворення абсолютної природної ренти, та диференційної ренти першого та другого роду.

Не зважаючи на досягнення вітчизняної і зарубіжної економічної науки в цій галузі багато проблем залишаються невирішеними і дискусійними. Зокрема, спірними залишаються питання, пов'язані з власністю на природні ресурси і природну ренту.

Відносини власності з приводу привласнення рентних доходів завжди мали певну суспільну форму і соціальне забарвлення. Основна проблема полягає в такій інституціоналізації цих відносин, яка сприяла б їх прогресивній соціалізації. Іншими словами, суспільна форма привласнення природних ресурсів покликана надати такого впливу на соціальні відносини і соціальну структуру нації, яка об'єктивно привела б суспільство до стабільності, і позитивної динаміки економічного розвитку. В зв'язку з цим на перший план виходить природна рента, її розширене відтворення і привласнення.

Однією з передумов активізації наукових досліджень в галузі ренти є той факт, що реальним власником ресурсів є не юридичний власник, а суб'єкт що привласнює ренту. Стосовно України йдеться про привласнення значних обсягів коштів на тлі стрімкого зростання екологічних проблем, таких як: забруднення навколишнього середовища, виснаження ресурсів, збільшення об'єму промислових відходів.

На нашу думку, існує необхідність побудови механізмів державного регулювання, які дозволили б запобігти незаконному привласненню ренти, забезпечити її повніше вилучення і раціональний перерозподіл, а також повноцінне відтворення природно-ресурсного потенціалу.

Тому, актуальним завданням сьогодні залишається проблема вдосконалення методології оцінки природної ренти, розвиток і вироблення найбільш ефективних способів її вилучення і визначення справедливих механізмів розподілу і використання як чинник становлення соціально орієнтованої економіки України.

Природна рента – дохід, одержаний на основі прав власності (володіння, розпорядження, використання) на певні природні ресурси, обумовлений їх природними властивостями, не пов'язаний з вкладенням праці і капіталу в даний природний об'єкт, який не виключається і не зникає в часі. Природна рента є суспільний вид доходу, і може належати тільки всьому суспільству. Освоєння і розподіл природної ренти повинні відбуватися між всіма членами суспільства. Безпосередньо розподіл національного багатства – є основний обов'язок держави.

Вилучення природної ренти в дохід держави є однією з найважливіших завдань, без ефективного вирішення якого неможливе не тільки досягнення соціальної справедливості в системі перерозподілу суспільного продукту, а й створення збалансованої структури національної економіки. Зараз цій проблемі приділяється все більше уваги, як з боку вищого керівництва країни, так і з боку [бізнес](#) спільноти. Основні напрямки пошуку рішень зосереджені в руслі визначення найбільш ефективного оподаткування надприбутків, що утворюється за рахунок кон'юнктурних коливань цін на [природні ресурси](#). Однак виявляється, що в даному випадку може бути використаний більш конструктивний і ефективний спосіб вилучення природної ренти.

Включення природної ренти в сферу соціально-економічних відносин у суспільстві є стратегічним напрямом для зменшення розриву в рівні життя між багатими і бідними [країнами](#), багатим і бідним населенням всередині країн, а також при вирішенні інших важливих завдань розвитку суспільства.

При цьому основне завдання ефективного і справедливого управління природними ресурсами в країні – забезпечення високого рівня життя всіх громадян України і створення необхідних фінансових та інших резервів для довгострокового соціально-економічного розвитку країни.

Тому, природна рента по праву повинна належати суспільству повною мірою, відповідно, вилучення ренти на користь держави і її подальший розподіл по економіці — є повернення суспільству тієї цінності, яку отримали природні ресурси у міру еволюції і розвитку самого суспільства.

Таким чином, природна рента з'являється і розвивається під дією еволюції суспільства, становлення нових рівнів технологічного прогресу і є результатом продуктивності самої природи.